

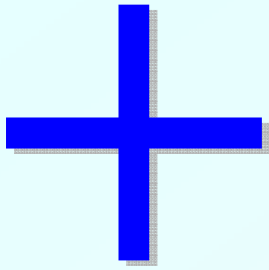

Juvenālā justīcija Latvijā: ieskats par labo praksi un Juvenālās justīcijas reformas problēmām

Dr.iur Andrejs Judins,

Sabiedriskās Politikas centra Providus pētnieks

2010.21.04

- Mums ir Juvenālā Justīcija
- Mēs gribām palīdzēt gan bērniem, kuri ir pārkāpuši likumu, gan arī aizsargāt sabiedrību
- Mēs saprotam, ka nepilngadīgais pārkāpējs prasa citu attieksmi/tiesiskos instrumentus
- Nav skaidrības par Juvenālās Justīcijas vietu, saturu un attīstības virzienu
- Joprojām pārspīlējam “Juridiskā komponenta” nozīmi
- Mēs esam skeptiski, mums ir aizspriedumi

Latvijas Juvenālā justīcija:

Bērnu tiesību aizsardzība

Vs.

Valsts represīvā reakcija uz noziedzību

**Nepieciešamība
reaģēt uz
noziedzīgu
nodarījumu**

Vs.

**Nepieciešamība
aizsargāt bērnu,
sekmēt viņa
attīstību**

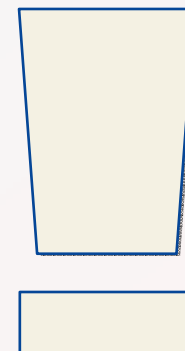
**Sabiedrības drošība,
NN prevencija**

Latvijas Juvenālā justīcija:

**Atvasinājums no Kriminālās Justīcijas/
Nepilngadīgajiem labvēlīgo īpatnību
kopums**

**Kriminālās Justīcijas problēmas ir
arī Juvenālās Justīcijas problēmas**

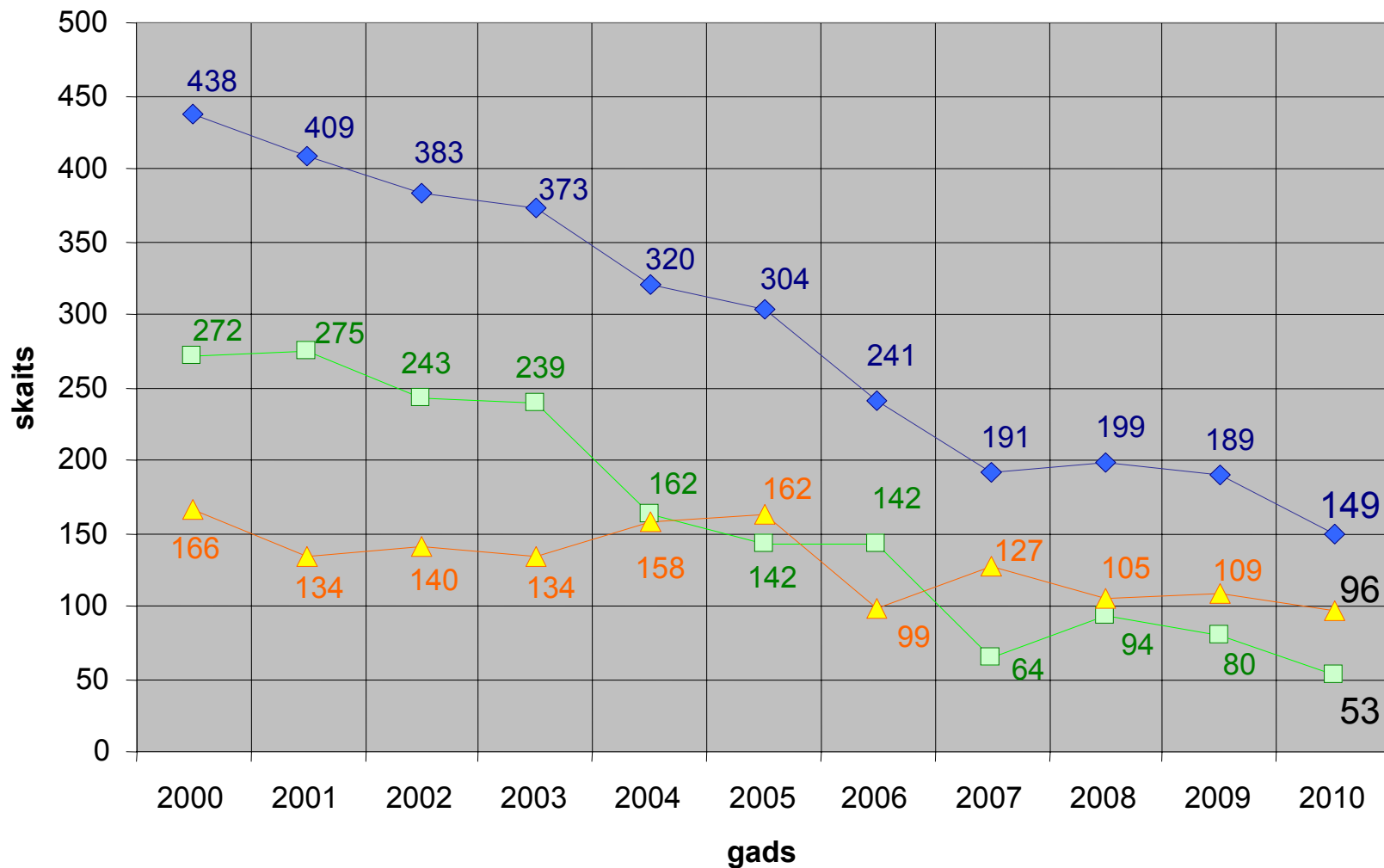

**Latvijas Kriminālajā (un Juvenālajā) Justīcijā
“represējošajam” komponentam ir liela
nozīmē**

**Represija (piespiešana) bieži vien ir nevis
līdzeklis/instruments, bet - mērķis**

Nepilngadīgo ieslodzīto kopskaits 1. janvārī

(IeVP dati)

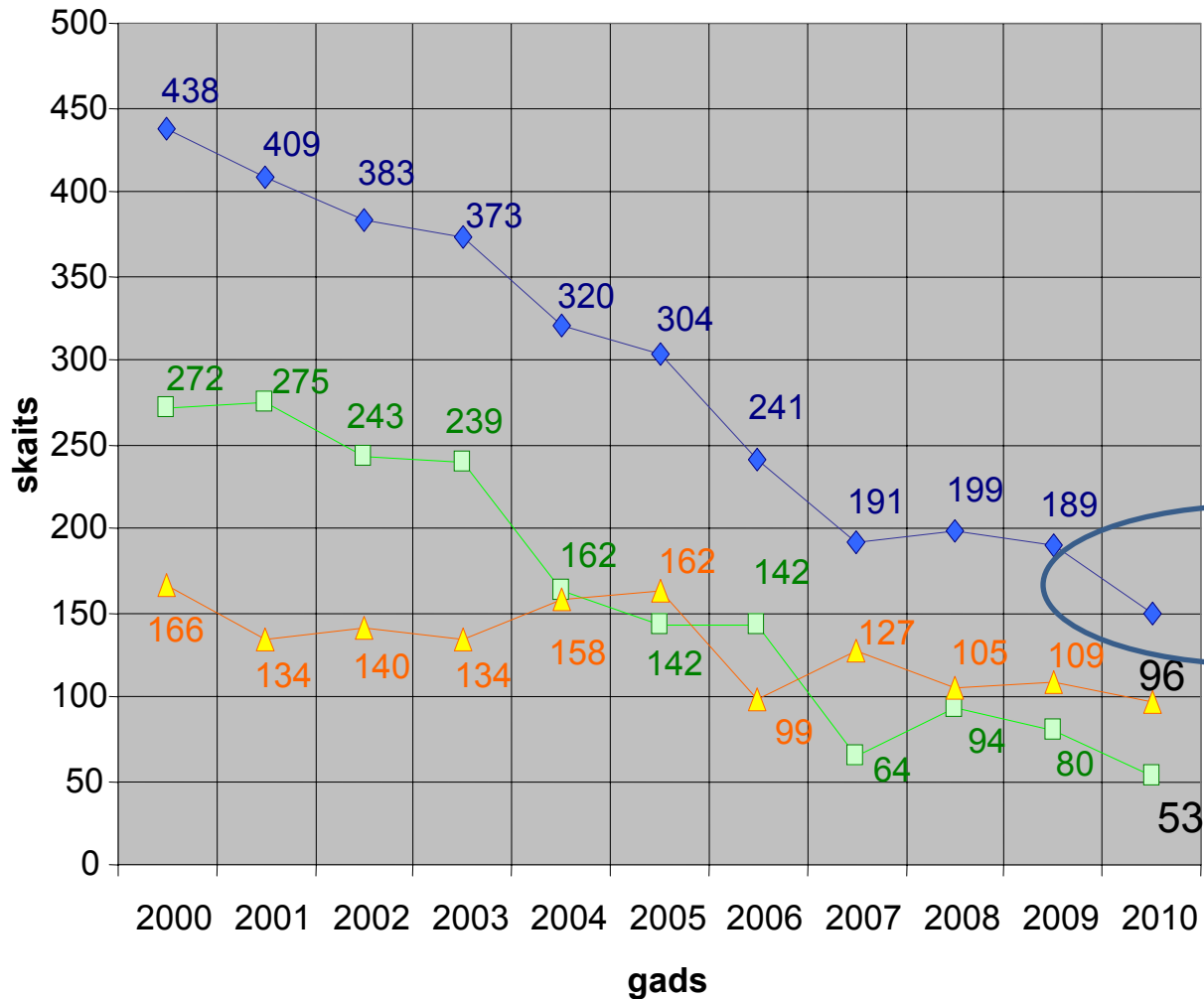

—◆— ieslodzītie —■— apcietinātie —▲— notiesātie

Iedzīvotāju vecuma struktūra gada sākumā (CSP dati)

vecums	gads	1990.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
10-14		174 590	186 828	183 231	176 596	169 041	157 345	145 055	131 537	118 596	106 532	99 147
15-19		184 590	178 114	180 407	184 285	187 305	186 365	184 516	181 819	175 489	167 514	156 251

Nepilngadīgo ieslodzīto kopskaits 1. janvārī (IeVP dati)

Ko nozīmē
šis cipars?

149

◆ ieslodzītie □ apcietinātie ▲ notiesātie

Nepilngadīgo ieslodzīto kopskaits 1. janvārī

(IeVP dati)

TIS 79. pārskats

2009. gads – 931 n/g, t.sk. 203 – b/a

(b/a – 22%)

Ko nozīmē
šis cipars?

149

2010. gads – 450 n/g, t.sk. 96 – b/a

(b/a – 21%)

KL 65. panta 2. daļa

(2) Brīvības atņemšanas laiks personai, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu līdz astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanai, nedrīkst pārsniegt: desmit gadus — par sevišķi smagiem noziegumiem; piecus gadus — par smagiem noziegumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu vai izraisījuši smagas sekas; divus gadus — par citiem smagiem noziegumiem. Par kriminālpārkāpumiem un mazāk smagiem noziegumiem brīvības atņemšanas sods šādai personai nav piemērojams.

Nepilngadīgo izdarītie noziedzīgie nodarījumi - no 01.01.2009. līdz 31.12.2009 (IeM IC dati)

nepilngadīgo izdarītie noziedzīgi nodarījumi kopā	smagi noziegumi	agrāk izdarīti noziegumi	grupā	alkohola reibumā	narkotisko vielu iespaidā	psihotropo vielu iespaidā	toksisko vielu iespaidā	nestrādā, nemācās
1038	380	269	395	225	6	2	1	193

**REĢISTRĒTO NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU SKAITS
NO 01.01.2009. LĪDZ 31.12.2009.**

56 748

Nepilngadīgo izdarītie noziedzīgie nodarījumi - no 01.01.2009. līdz 31.12.2009 (IeM IC dati)

nepilngadīgo izdarītie noziedzīgie nodarījumi kopā	smagi noziegumi	agrāk izdarīti noziegumi	grupā	alkohola reibumā	narkotisko vielu iespaidā	psihotropo vielu iespaidā	toksisko vielu iespaidā	nestrādā, nemācās
1038	380	269	395	225	6	2	1	193

**REĢISTRĒTO NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU SKAITS
NO 01.01.2009. LĪDZ 31.12.2009.**

56 748

Nepilngadīgo izdarītie noziedzīgie nodarījumi - no 01.01.2009. līdz 31.12.2009 (IeM IC dati)

nepilngadīgo izdarītie noziedzīgi nodarījumi kopā	smagi noziegumi	agrāk izdarīti noziegumi	grupā	alkohola reibumā	narkotisko vielu iespaidā	psihotropo vielu iespaidā	toksisko vielu iespaidā	nestrādā, nemācās
1038	380	269	395	225	6	2	1	193

Nepilngadīgās personas, kuras izdarījušas noziedzīgus nodarījumus - no 01.01.2009. līdz 31.12.2009.

1383

Personas, kuras izdarījušas noziedzīgus nodarījumus - no 01.01.2009. līdz 31.12.2009.

18 649

Notiesāto personu skaits 2009. gadā (TIS 78. pārskats)

Kopējais skaits	t.sk. nepilngadīgie
10 877	931

no 01.01.2010 līdz 21.07.2010

Kopējais skaits	t.sk. nepilngadīgie
5426	447

**Nepilngadīgo noziedzība Latvijā
atzīstama par problēmu, bet nav
nedz efektīvās stratēģijas tās
mazināšanai nedz skaidras
Juvenālās Justīcijas filozofijas, kas
noteiktu attīstības virzienu**

Kā reaģēt uz nepilngadīgo noziedzību?

Esošo instrumentu/sodu “revīzija”

- Vai tie ir efektīvi?
- Vai tie atjauno taisnīgumu?
- Vai tie liek bērniem aizdomāties? Pārvērtēt izdarīto? Nožēlot to?
- Vai tie novērš jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu?

Jaunu instrumentu ieviešana

Jaunā Juvenālā Justīcija

- **Jauna koncepcija/domāšana**

(prevencija + palīdzība + taisnīguma atjaunošana + sabiedriskā drošība)

- **Institucionalizācija**

(juvenālais tiesnesis+ sadrumstalotības pārvarēšana)

- **Instrumentu/tehniku klāsta paplašināšana**

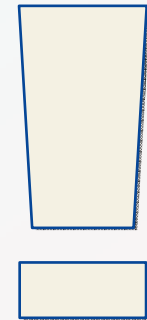
(ARPL sistēmas stiprināšana, programmas, jaunās iespējas tradicionālo kriminālsodu/ krimināltiesisko instrumentu piemērošanā)

Jāveido Moderna Juvenālā Justīcija

ne kompromiss starp velmi represēt un nepieciešamību ievērot bērna tiesības, bet

Sistēma, kuras pamatā ir

- **Taisnīguma atjaunošanās filozofija**
- **Nolūks palīdzēt pārkāpējam, cietušajam, sabiedrībai**

Sabiedriskā drošība

Kriminālsodi

- Brīvības atņemšana
- Piespiedu darbs
- Naudas sods
- Nosacīta notiesāšana (nav kriminālsods)

Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi

6. pants. (1) Bērniem var piemērot šādus audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus:

1) izteikt brīdinājumu;

2) uzlikt par pienākumu atvainoties cietušajām personām, ja tās piekrīt tikties ar vainīgo;

3) nodot bērnu galvojumā vecākiem vai aizbildņiem, kā arī citām personām, iestādēm vai organizācijām;

4) uzlikt par pienākumu ar savu darbu novērst radītā kaitējuma sekas;

5) bērnam, kurš sasniedzis 15 gadu vecumu un kuram ir ienākumi, — uzlikt par pienākumu atlīdzināt nodarīto zaudējumu;

6) *(izslēgts ar 19.12.2006. likumu)*;

6¹) noteikt uzvedības ierobežojumus;

7) uzlikt par pienākumu veikt sabiedrisko darbu;

8) ievietot bērnu sociālās korekcijas izglītības iestādē.

Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi

- Izlīgums
- Uzvedības ierobežojumi

Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi

- 10.1 pants.** (1) Piemērojot audzinoša rakstura piespiedu līdzekli — uzvedības ierobežojumus —, bērnam uzliek par pienākumu veikt noteiktas darbības vai atturēties no noteiktu darbību veikšanas.
- (2) Noteikt bērnam uzvedības ierobežojumus var uz laiku no 30 dienām līdz vienam gadam.
- (3) Bērnam var noteikt šādus uzvedības ierobežojumus:
- 1) aizliegt apmeklēt noteiktas sabiedriskās vietas;
 - 2) aizliegt satikties ar noteiktām personām;
 - 3) uzlikt par pienākumu noteiktā diennakts laikā atrasties savā dzīvesvietā;
 - 4) uzlikt par pienākumu periodiski (vienu līdz četras reizes mēnesī) ierasties uz reģistrāciju Valsts policijā;
 - 5) uzlikt par pienākumu piedalīties sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmās;
 - 6) uzlikt par pienākumu turpināt pamatizglītības iegūšanu;
 - 7) uzlikt par pienākumu ierasties uz konsultāciju pie psihologa, ārsta vai cita speciālista.

- Preventīvie pasākumi
- “Agrīnā intervence”, bet ārpus krimināltiesību sistēmas
- Palīdzība bērniem, atbalsts...
- Krimināltiesības – kā “*last resort*”
- Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi

Paldies!

andrejs@providus.lv